

Werkprogramma 2023-2024

WKR Wetenschappelijke
Klimaatraad

INLEIDING

Introductie

Dit is het eerste werkprogramma van de Wetenschappelijke Klimaatraad. De Wetenschappelijke Klimaatraad is op 29 oktober 2022 via Koninklijk Besluit ingesteld om de regering en het parlement gevraagd en ongevraagd te adviseren over het te voeren klimaatbeleid.

Klimaatverandering is een complex vraagstuk en heeft steeds meer impact op de manier waarop we in Nederland en in de wereld met elkaar samenleven, wonen, werken, reizen, consumeren, produceren en besturen. Het kent sterke verbanden met andere maatschappelijke opgaven. Een goed begrip van de opgave vergt inzichten uit verschillende invalshoeken, zoals de natuurwetenschap, bestuurskunde, economie, psychologie en ethiek. Bij de Wetenschappelijke Klimaatraad werken we daarom vanuit uiteenlopende disciplines samen om wetenschappelijke inzichten te vertalen naar aanbevelingen voor klimaatbeleid. Wij willen in de complexiteit van de opgave duidelijk handelingsperspectief bieden.

De Wetenschappelijke Klimaatraad is voortvarend aan de slag gegaan sinds de aanstelling van de raadsleden op 15 april 2023. De raadsleden en het stafbureau bereiden de eerste adviezen voor en zijn tegelijkertijd de organisatie aan het opbouwen. In dit werkprogramma 2023-2024 introduceren we kort onszelf en onze projecten. Gezien de dynamische en tijdsgevoelige aard van de klimaatopgave en de huidige politieke beleidscontext, komen wij aan het eind van dit jaar met een aanvulling op het werkprogramma. Daarnaast houden wij ook ruimte om op actuele vragen en ontwikkelingen in te gaan.

OVER DE WKR

Over de Wetenschappelijke Klimaatraad

De Wetenschappelijke Klimaatraad heeft in het instellingsbesluit de volgende opdracht meegekregen:

‘De Wetenschappelijke Klimaatraad heeft tot taak de regering en beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over het te voeren klimaatbeleid. De Wetenschappelijke Klimaatraad brengt daarbij ten minste een advies uit ter voorbereiding van het Klimaatplan, bedoeld in artikel 3, eerste lid, van de Klimaatwet.’

De Wetenschappelijke Klimaatraad is een onafhankelijke wetenschappelijke adviesraad die kennis uit verschillende vakgebieden vertaalt naar klimaatbeleidsadvies voor regering en parlement. Klimaatbeleid is beleid dat helpt klimaatverandering tegen te gaan – mitigatie – en met klimaatverandering om te gaan – adaptatie – in de brede context van andere maatschappelijke opgaven (zoals biodiversiteit, circulariteit, brede welvaart en rechtvaardigheid). De raad adviseert zowel op verzoek van regering of parlement, als op eigen initiatief.

De Wetenschappelijke Klimaatraad werkt vanuit de volgende uitgangspunten: op wetenschappelijke basis, in interdisciplinaire samenwerking, vanuit een systeemperspectief, met zorg voor rechtvaardigheid, en met oog voor wat speelt in de politieke beleidscontext en samenleving. Deze uitgangspunten vormen de rode draad van het werk van de raad.

OVER DE WKR

- ▶ De wetenschap als startpunt: de raad baseert adviezen op gezaghebbende wetenschappelijke bronnen en de laatste inzichten uit verschillende wetenschappelijke disciplines. De raad vertaalt wetenschappelijke inzichten naar concrete aanbevelingen voor klimaatbeleid.
- ▶ De raad kijkt daarbij over de grenzen van disciplines heen en staat voor interdisciplinaire samenwerking. Door verschillende wetenschappelijke disciplines te combineren geeft de raad rekenschap van de samenhang van verschillende opgaven en worden kansen voor beleid geschetst.
- ▶ In de adviezen van de raad staat een systeemperspectief centraal: de klimaatopgave is een complexe opgave waarin fysische, sociale, ecologische, economische en technische systemen met elkaar verbonden zijn. Een goed begrip van de opgave en het herkennen van kansen en risico's voor beleid vergt daarom een systeemperspectief. De raad wil dit brede systeemperspectief voortdurend hanteren in analyse en als basis voor adviezen.
- ▶ De raad adviseert met zorg voor rechtvaardigheid: hoe worden de lasten, risico's en kansen van klimaatbeleid eerlijk verdeeld, wie spreken mee over de klimaattransitie, en hoe borgen we robuust langetermijnbeleid? We houden rekening met de gevolgen van het maken van een bepaalde beleidskeuze, maar ook met de gevolgen van het niet maken van die beleidskeuze. De raad maakt eventuele waardenafwegingen in een advies expliciet.
- ▶ De raad is onafhankelijk, adviseert vanuit de actuele stand van de wetenschap en met oog voor wat er speelt in de politieke beleidscontext en de samenleving, bijvoorbeeld rondom uitvoeringsvraagstukken en draagvlak. De raad formuleert adviezen scherp en met duidelijk handelingsperspectief en spant zich in voor een goede doorwerking van adviezen.

OVER DE WKR

Samenstelling Wetenschappelijke Klimaatraad

De Wetenschappelijke Klimaatraad bestaat uit tien leden, waaronder een voorzitter en vicevoorzitter. De leden zijn per 15 april 2023 benoemd.

- ▶ prof.dr.ing. Jan Willem Erisman (voorzitter) – hoogleraar milieu en duurzaamheid, Universiteit Leiden;
- ▶ prof.dr. Heleen de Coninck (vicevoorzitter) – hoogleraar socio-technische innovatie en klimaatverandering, Technische Universiteit Eindhoven, hoogleraar systeemtransitie en klimaatverandering, Radboud Universiteit;
- ▶ dr. Sanne Akerboom – universitair docent regulering en governance van de energietransitie, Universiteit Utrecht;
- ▶ prof.dr. Kornelis Blok – emeritus hoogleraar energiesysteemanalyse, Technische Universiteit Delft;
- ▶ dr. Marjolijn Haasnoot – senior onderzoeker/adviseur Deltares, universitair hoofddocent klimaatadaptatie, Universiteit Utrecht;
- ▶ prof.dr. Machiel Mulder – hoogleraar energie-economie, Rijksuniversiteit Groningen;
- ▶ prof.dr. Wouter Peters – hoogleraar koolstofkringloop en atmosferische samenstelling, Wageningen University & Research, Rijksuniversiteit Groningen;
- ▶ dr. Wieke Pot – universitair docent bestuurskunde, Wageningen University & Research;
- ▶ prof.dr. Linda Steg – hoogleraar omgevingspsychologie, Rijksuniversiteit Groningen;
- ▶ prof.dr.ir. Behnam Taebi – hoogleraar energie- en klimaatethiek, Technische Universiteit Delft.

De Wetenschappelijke Klimaatraad bestaat naast de raadsleden uit een deskundig stafbureau onder leiding van secretaris-directeur dr. Ruud van den Brink. Het stafbureau zal in 2024 uitgroeien naar de volledige capaciteit van circa 25 fte.

OVER DE WKR

Werkwijze

De tien raadsleden van de Wetenschappelijke Klimaatraad komen maandelijks bijeen. De raad zal jaarlijks drie tot vijf adviezen uitbrengen. Deze adviezen kunnen naar aanleiding van een concrete adviesvraag van regering of parlement zijn of kunnen door de raad zelf geïnitieerd worden.

In de planning reserveert de raad ruimschoots aandacht voor een goede doorwerking van adviezen in beleid. De raad verkent het werken met meerjarige programmalijnen en onderzoekt of diverse productvormen, naast het klassiekere adviesrapport, wenselijk zijn voor communicatie, doorwerking en het bereiken van verschillende doelgroepen. De adviesproducten publiceert de raad op de eigen website en stuurt de raad gelijktijdig naar zowel het parlement als naar de regering. De raad bepaalt zelf wanneer de adviezen openbaar worden.

Voor de kwaliteitsborging van de adviezen baseert de raad zich in de eerste plaats op wetenschappelijke publicaties, maar ook op (advies)rapporten van collega-raden en andere wetenschappelijke instituten. De raad is een vollediger uitwerking van kwaliteitsborging aan het ontwikkelen.

De integriteit van raadsleden en het stafbureau is op verschillende manieren geborgd. De raad onderschrijft de Nederlandse gedragscode van wetenschappelijke integriteit. De stafmedewerkers hebben een ambtelijke eed of belofte afgelegd. Nevenactiviteiten van de raadsleden staan op de website van de Wetenschappelijke Klimaatraad. Voor het stroomlijnen van de organisatie, de werkwijze en de interne governance is een handboek opgesteld.

Vanaf de start heeft de raad ingezet op samenwerking en afstemming met andere instituten. Belangrijk hierbij te noemen zijn de andere adviesraden, de planbureaus, de rijkskennisinstellingen, de toegepast onderzoeksorganisaties, de Raad van State, de Deltacommissaris, het Nationaal Klimaat Platform en het Klimaatonderzoek Initiatief Nederland. Wij wisselen werkprogramma's uit en houden elkaar op de hoogte van de actuele ontwikkelingen en geplande adviezen en rapporten. De Wetenschappelijke Klimaatraad is lid van de International Climate Councils Network en van het European Environment and Sustainable Development Advisory Councils Network.

OVER DE WKR

Over het werkprogramma

Dit werkprogramma introduceert de werkwijze en de huidige projecten van de Wetenschappelijke Klimaatraad.

Gezien de opstartfase en prioritering van de adviesvraag ten behoeve van het Klimaatplan is dit werkprogramma voor nu beperkt. De beknoptheid van het werkprogramma biedt ruimte aan de raad om adviesvragen vanuit de regering en het parlement te beantwoorden of actuele ongevraagde adviezen uit te brengen. In december 2023 zal de raad een update geven over de voorziene projecten in 2024.

ADVIEZEN

Werkprogramma 2023-2024

1. Advies Klimaatplan

Op 17 maart 2023 heeft de Wetenschappelijke Klimaatraad de eerste adviesaanvraag van het kabinet ontvangen. De minister voor Klimaat en Energie verzoekt de raad om het kabinet te adviseren ten behoeve van het Klimaatplan, dat najaar 2024 naar het parlement zal worden gestuurd. Een Klimaatplan kijkt in beginsel tien jaar vooruit. Het opstellen van een Klimaatplan is een vijfjaarlijkse verplichting die volgt uit de Klimaatwet.

Het kabinet heeft behoefte aan een (beleids)agenderend advies tegen de achtergrond van de transitie die de Nederlandse samenleving zal moeten doormaken, en stelt daarom de volgende, breed geformuleerde adviesvraag aan de raad:

‘Voor welke richtinggevende keuzes staat Nederland in de transitie naar klimaatneutraliteit in Europa in 2050? Welke strategische dilemma’s komen wij daarbij tegen, rekening houdend met integrale opgaven zoals klimaatadaptatie en biodiversiteitsherstel? Wat zijn van de verschillende beleidsrichtingen de voor- en nadelen (technisch, economisch, sociaal)? En wat zijn specifiek voor Nederland de kansen en risico’s in de transitie?’

ADVIEZEN

In lijn met de adviesaanvraag richt het advies zich op de strategische dilemma's en richtinggevende keuzes die zich voordoen op weg naar een klimaatneutraal Nederland in 2050. In het advies zullen de volgende onderwerpen in elk geval worden uitgelicht:

- ▶ De noodzakelijkheid, rechtvaardigheid en haalbaarheid van ambitieus klimaatbeleid in lijn met het advies van de European Scientific Advisory Board on Climate Change;
- ▶ De keuzeruimte van Nederland in de context van internationale afspraken en bestaand Europees beleid;
- ▶ Richtinggevende keuzes voor de belangrijkste sectoren die samen het merendeel van de opgave van klimaatneutraliteit in 2050 vormen.

De raad maakt in het advies gebruik van de laatste wetenschappelijke inzichten op het gebied van klimaatverandering en klimaatbeleid. Er wordt gekeken naar samenwerkingsmogelijkheden met verschillende instituten, wetenschappers en planbureaus.

In de adviesaanvraag is door het kabinet verzocht om het advies voor 1 februari 2024 op te leveren, zodat de uitkomsten kunnen worden betrokken bij de voorbereiding van het Klimaatplan 2025–2035. De raad stuurt aan op publicatie eind 2023.

2. Advies Governance van CO₂-verwijdering

CO₂-verwijdering is het doelbewust verwijderen van CO₂ uit de atmosfeer. Voorbeelden hiervan zijn bosaanplant en bio-energie met CO₂-afvang en -opslag. Het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) concludeert dat CO₂-verwijdering – naast snelle en grote vermindering van uitstoot van broeikasgassen – noodzakelijk is in scenario's waar de opwarming van de aarde onder de 1,5°C blijft.

Om uiterlijk in 2050 klimaatneutraal te worden, zal Nederland de dan resterende emissies moeten compenseren met CO₂-verwijdering. Daarnaast kan CO₂-verwijdering van belang zijn om de mondiale temperatuur weer te verlagen, bijvoorbeeld bij een eventuele overschrijding van de 1,5°C.

ADVIEZEN

De governancestructuur en het beleid voor CO₂-verwijdering zijn in ontwikkeling. Zo worden in het kader van het Parijsakkoord van de Verenigde Naties discussies gevoerd over de certificering van CO₂-verwijdering. De Europese Commissie werkt al aan een vrijwillig certificatiekader voor verschillende methoden van CO₂-verwijdering. Zowel op Europees als op nationaal niveau zijn de vervolgstappen vooralsnog echter onduidelijk. Bijvoorbeeld, onder welke voorwaarden mogen de CO₂-verwijderingscertificaten ingezet worden voor het compenseren van resterende emissies? Hoe zorg je ervoor dat CO₂-verwijdering op een maatschappelijk verantwoorde wijze plaatsvindt? Hoe ga je om met verschillen in de opslagduur tussen de verschillende methoden voor CO₂-verwijdering? Welk beleidsinstrumentarium kan CO₂-verwijdering mogelijk maken en reguleren? Wat wordt daarbij de verdeling van taken, rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende betrokken partijen?

De raad wil antwoorden op dit soort vragen verkennen. Daarom brengt de raad in het voorjaar van 2024 een advies uit over de governance van CO₂-verwijdering. In het advies reflecteert de raad expliciet op de spanning tussen enerzijds voorbereid zijn op de noodzaak om CO₂ te verwijderen en anderzijds om te voorkomen dat CO₂-verwijdering tot vertraging van emissiereductie leidt.

Het advies richt zich primair tot de Nederlandse regering en het parlement ter ondersteuning van hun verdere gedachten- en beleidsvorming rondom dit thema. De secundaire doelgroep bestaat uit de Europese Commissie, mede-overheden, andere (EU-)landen, de wetenschap, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven.

ADVIEZEN

3. Advies Klimaatverandering en gezondheid

De Gezondheidsraad is van plan een advies uit te brengen over klimaat en gezondheid en heeft de Wetenschappelijke Klimaatraad gevraagd om hier gezamenlijk in op te trekken. In de plannen van de Gezondheidsraad staat het volgende:

'Klimaatverandering zal in toenemende mate gevolgen hebben voor de volksgezondheid, ook in Nederland. Bij gezondheidseffecten valt te denken aan meer hittestress, meer gezondheidsproblemen door een toename van schimmels en bacteriën, meer infectieziekten die voorheen niet of nauwelijks in Nederland voorkwamen, meer allergieën als hooikoorts door een langer bloeiseizoen en de komst van nieuwe plantensoorten en meer huidkanker door een toename in de blootstelling aan UV-straling. In 2024 zal de Gezondheidsraad samen met de Wetenschappelijke Klimaatraad starten met het in kaart brengen van de stand van wetenschap over deze en andere ongunstige gezondheidseffecten van klimaatverandering.'

De raad heeft positief gereageerd op het verzoek van de Gezondheidsraad om samenwerking op dit gebied te initiëren en de scope van het advies te verkennen in de loop van 2024.

Uitgave

Augustus 2023

Vormgeving

Osage

Fotografie

ANP / Hollandse Hoogte

Beeld omslag

NIOO-KNAW/Refhan

IJKcentrum voor de Bodem,

Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW)

www.ijkcentrumbodem.nl

Website

www.wkr.nl

**Werkprogramma
2023-2024**

WKR Wetenschappelijke
Klimaatraad